

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

3 септември 2014 година *

„Преюдициално запитване — Директива 2001/29/ЕО — Авторско право и сродни права —
Право на възпроизвеждане — Изключения и ограничения — Понятие „пародия“ —
Автономно понятие на правото на Съюза“

По дело C-201/13

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Hof van beroep te Brussel (Белгия) с акт от 8 април 2013 г., постъпил в Съда на 17 април 2013 г., в рамките на производство по дело

Johan Deckmyn,

Vrijheidsfonds VZW

срещу

Helena Vandersteen,

Christiane Vandersteen,

Liliana Vandersteen,

Isabelle Vandersteen,

Rita Dupont,

Amoras II CVOH,

WPG Uitgevers België,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: V. Skouris, председател, K. Lenaerts, заместник-председател, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, A. Borg Barthet и M. Safjan, председатели на състави, A. Rosas, G. Arestis, D. Šváby, A. Prechal (докладчик), C. Vajda и S. Rodin, съдии.

генерален адвокат: P. Cruz Villalón,

секретар: M. Ferreira, главен администратор,

* Език на производството: нидерландски.

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 7 януари 2014 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за M. Deckmyn, от B. Siffert, advocaat,
- за белгийското правителство, от J.-C. Halleux и C. Pochet, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от J. Samnadda както и от F. Wilman и T. van Rijn, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 22 май 2014 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество (ОВ L 167, стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 230).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между M. Deckmyn и Vrijheidsfonds VZW (наричано по-нататък „Vrijheidsfonds“), сдружение с нестопанска цел, от една страна, и няколко наследници на г-н Vandersteen, автор на албума с комикси „Suske en Wiske“ (Сюске и Виске), както и носителите на правата, свързани с посочените произведения (наричани по-нататък „Vandersteen и др.“), по повод разпространения от г-н Deckmyn календар, в който е възпроизведено изображение (наричано по-нататък „спорното изображение в главното производство“), наподобяващо рисунка, изобразена на корицата на един от албумите от поредицата „Suske en Wiske“.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображение 3 от Директива 2001/29 гласи:

„Предложеното хармонизиране ще допринесе за прилагането на четирите свободи на вътрешния пазар и се отнася до спазването на основните принципи на правото, и особено на правото на собственост, включително интелектуалната собственост и свободата на изразяване и на обществен интерес“.

- 4 Съгласно съображение 31 от същата директива:

Трябва да се поддържа справедлив баланс между правата и интересите на различните категории притежатели на права, както и на различните категории притежатели на права и ползватели на закриляни обекти. [...]“.

- 5 Член 5 от същата директива, озаглавен „Исключения и ограничения“, предвижда в параграф 3:

„Държавите членки могат да предвидят изключения или ограничения по отношение на правата, предвидени в членове 2 и 3 [, озаглавени съответно „Право на възпроизвеждане“ и „Право на публично разгласяване на произведения и право на предоставяне на публично разположение на други закриляни обекти“], в следните случаи:

[...]

- к) използване за целите на карикатурата, пародията или имитацията на друго литературно произведение;

[...]“.

Белгийското право

- 6 Член 22, параграф 1 от Закон от 30 юни 1994 г. за авторското право и сродните права (*Belgisch Staatsblad* от 27 юли 1994 г., стр. 19297) предвижда:

„След законосъобразното публикуване на произведението неговият автор не може да забрани:

[...]

- б° карикатурата, пародията или имитацията, осъществени в съответствие с почтените практики.

[...]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 7 Г-н Deckmyn е член на Vlaams Belang, а предметът на дейност на Vrijheidsfonds съгласно устава му е финансова и материална подкрепа на тази политическа партия без каквато и да било стопанска цел.
- 8 По време на новогодишния прием на град Гент (Белгия), организиран на 9 януари 2011 г., г-н Deckmyn разпространява календари за 2011 г., на които е указано, че той е отговорен издател. На заглавната страница на тези календари е отпечатано спорното изображение в главното производство.
- 9 Изображението приличало на представеното на корицата на албума с комикси *Suske en Wiske*, озаглавен „*De Wilde Weldoener*“ („Дивият благодетел“), създаден през 1961 г. от г-н Vandersteen, чието издание на френски език е със заглавието „*La tombe hindoue*“ („Хиндуистката гробница“). Последното изображение представлява един от главните герои на албума, облечен в бяла туника и хвърлящ монети на хората, които се опитват да ги съберат. В спорното изображение в главното производство героят е заменен с кмета на град Гент, а хората, които събират парите, са заменени със забулени цветнокожи персонажи.
- 10 Като приема, че спорното изображение в главното производство и публичното му разпространяване нарушават съответното авторско право, Vandersteen и др. предявяват иск срещу г-н Deckmyn и Vrijheidsfonds пред *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (Първоинстанционен съд на Брюксел), който осъжда ответниците да преустановят всякакво използване на изображението под страх от имуществена санкция.

- 11 Пред запитващата юрисдикция, сезирана с жалба срещу постановеното на първа инстанция решение, г-н Deckmyn и Vrijheidsfonds по-специално посочват, че спорното изображение в главното производство представлява политическа карикатура, която съответства на понятието „пародия“, допустима съгласно член 22, параграф 1, точка 6° от Закона от 30 юни 1994 г. за авторското право и сродните права.
- 12 Vandersteen и др. оспорват това тълкуване, тъй като според тях пародията трябва да отговаря на определени условия, които не са налице в случая, а именно да има критична функция, да представлява пример за оригиналност, да има хумористичен дух, да има за цел осмиване на оригиналното произведение и да не заимства от оригиналното произведение повече фигуративни елементи, отколкото са строго необходими за осъществяване на пародията. В този контекст те твърдят също, че спорното изображение в главното производство отправя дискриминационно послание, тъй като фигурите, които в оригиналното произведение събират хвърлените монети, са заменени със забулени цветнокожи персонажи.
- 13 При тези обстоятелства Hof van beroep te Brussel решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Автономно понятие на правото на Европейския съюз ли е понятието „пародия“?
- 2) При утвърдителен отговор, трябва ли дадена пародия да отговаря на следните условия, или да притежава следните характеристики:
- да притежава собствени оригинални характеристики (оригиналност);
 - да не може да бъде отнесена с основание към автора на оригиналното произведение,
 - да има за цел провокиране на хумор или осмиване, независимо от това дали евентуално изразената критика се отнася до оригиналното произведение, или до друг въпрос или друго лице,
 - да съдържа позоваване на източника на произведението, предмет на пародия?
- 3) Трябва ли дадено произведение да отговаря на допълнителни условия или да притежава допълнителни характеристики, за да може да бъде определено като пародия?“

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 14 Следва да се припомни, че съгласно постоянната практика както от изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и от принципа за равенство следва, че разпоредба от правото на Съюза, чийто текст не съдържа изрично препращане към правото на държава членка с оглед на определяне на нейния смисъл и обхват, трябва по принцип да получи самостоятелно и еднакво тълкуване навсякъде в Съюза, което трябва да бъде направено, като се отчитат контекстът на разпоредбата и целта на разглежданата правна уредба (решение Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, т. 32 и цитираната съдебна практика).
- 15 От тази съдебна практика следва, че понятието „пародия“, съдържащо се в разпоредба на директива, която не препраща към националните правни системи, трябва да се разглежда като самостоятелно понятие на правото на Съюза и да се тълкува еднакво на територията на последния (вж. в този смисъл решение Padawan, EU:C:2010:620, т. 33).

- 16 Това тълкуване не може да бъде оборено от факултативния характер на изключението, предвидено в член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29. Действително, тълкуване, съгласно което държавите членки, въвели това изключение, са свободни да определят параметрите му по нехармонизиран начин, при което ще съществуват различия между държавите членки, би било в противоречие с целта на посочената директива (вж. в този смисъл решение Padawan, EU:C:2010:620, т. 36 и решение ACI Adam и др., C-435/12, EU:C:2014:254, т. 49).
- 17 Следователно на първия въпрос следва да се отговори, че член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „пародия“, съдържащо се в тази разпоредба, е автономно понятие на правото на Съюза.

По втория и третия въпрос

- 18 С втория и третия си въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция пита Съда за начина, по който трябва да се разбира изключението относно пародията, предвидено в член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29. По-специално тя иска да се установи дали понятието за пародия зависи от наличието на определени условия, които изброява във втория си въпрос.
- 19 Следва да се припомни, че при липсата на каквото и да е определение в Директива 2001/29 на понятието за пародия определянето на смисъла и обхвата на този термин съгласно постоянната практика на Съда следва да се осъществява в съответствие с обичайното му значение в говоримия език, като се държи сметка за контекста, в който се използва, и за целите, преследвани от правната уредба, от която е част (вж. в този смисъл решение Diakité, C-285/12, EU:C:2014:39, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 20 Що се отнася до обичайното значение на термина „пародия“ в говоримия език, както посочва генералният адвокат в точка 48 от заключението си, е безспорно, че основните характеристики на пародията се състоят в това, че от една страна, тя напомня за съществуващо произведение, като същевременно съществено се различава от него, и от друга страна, е проява на хумор или осмиване.
- 21 Нито от обичайното значение на термина „пародия“ в говоримия език, нито впрочем от текста на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29, както правилно посочват белгийското правителство и Европейската комисия, не следва, че това понятие е обусловено от изискванията, посочени от запитващата юрисдикция във втория ѝ въпрос, според които изисквания пародията трябвало да притежава собствени оригинални характеристики, освен че трябва да показва съществени различия спрямо пародираното оригинално произведение, да може да бъде отнесена с основание към лице, различно от автора на оригиналното произведение, да е насочена към самото оригинално произведение или да съдържа позоваване на източника на пародираното произведение.
- 22 Това тълкуване не се оспорва от контекста на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29, който предвижда изключение от правата, предвидени в членове 2 и 3 от Директивата, и който следователно трябва да се тълкува ограничително (вж. в този смисъл решение ACI Adam и др., EU:C:2014:254, т. 23).
- 23 В действителност тълкуването на понятието „пародия“ при всички положения трябва да позволява да се запази полезното действие на така установеното изключение и да се зачете неговата цел (вж. в този смисъл решение Football Association Premier League и др., C-403/08 и C-429/08, EU:C:2011:631, т. 163).

- 24 Обстоятелството, че член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 представлява изключение, не води като последица до стесняване на приложното поле на тази разпоредба чрез изисквания като посочените в точка 21 от настоящото решение, които не произтичат нито от обичайното значение на термина „пародия“ в говоримия език, нито от текста на посочената разпоредба.
- 25 Що се отнася до целта, посочена в член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29, следва да се припомнят общите цели на посочената директива, сред които, както следва от съображение 3 от нея, е посочена целта за осъществяване на хармонизиране, което ще допринесе за прилагането на четирите свободи на вътрешния пазар и се отнася до спазването на основните принципи на правото, и особено на правото на собственост, включително интелектуалната собственост и свободата на изразяване и на обществения интерес. Безспорно е обаче, че пародията представлява подходящо средство за изразяване на мнение.
- 26 Освен това, както е видно от съображение 31 от Директива 2001/29, предвидените в член 5 от Директивата изключения от правата, предоставени в членове 2 и 3 от нея, имат за цел да се поддържа „справедлив баланс“ по-специално между правата и интересите на авторите, от една страна, и правата и интересите на ползвателите на закриляни обекти, от друга (вж. в този смисъл решение Padawan, EU:C:2010:620, т. 43 и решение Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, т. 132).
- 27 От това следва, че прилагането в конкретна ситуация на изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 трябва да зачита справедливия баланс между, от една страна, правата и интересите на лицата, посочени в членове 2 и 3 от Директивата, и от друга страна, свободата на изразяване на ползвателите на закриляно произведение, ползващи се от изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к).
- 28 За да се провери дали в конкретна ситуация прилагането на изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 съответства на този справедлив баланс, е необходимо да се вземат предвид всички обстоятелства по случая.
- 29 Така, що се отнася до спора, с който е сезирана запитващата юрисдикция, трябва да се отбележи, че според Vandersteen и др., доколкото в спорното изображение в главното производство фигурите, които събират хвърлените монети, са заменени със забулени цветнокожи персонажи, това изображение отправя дискриминационно послание, което води до свързването на закриляното произведение с това послание.
- 30 Ако положението действително е такова, което запитващата юрисдикция е компетентна да прецени, следва да се припомни значението на принципа за недопускане на дискриминация, основана на раса, цвят на кожата и етнически произход, конкретизиран в Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L180, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19) и потвърден по-специално в член 21, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз.
- 31 Следователно при това положение носители на правата, предвидени в членове 2 и 3 от Директива 2001/29, като Vandersteen и др., по принцип имат правен интерес закриляното произведение да не бъде свързано с такова послание.
- 32 Вследствие на това запитващата юрисдикция трябва да прецени, като вземе предвид всички обстоятелства по главното производство, дали прилагането на изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29, ако се допусне, че спорното

изображение в главното производство отговаря на основните характеристики, посочени в точка 20 от настоящото решение, съответства на справедливия баланс, посочен в точка 27 от решението.

- 33 Поради това на втория и третия въпрос следва да се отговори, че член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че основните характеристики на пародията се състоят в това, че, от една страна, тя напомня за съществуващо произведение, като същевременно съществено се различава от него, и от друга страна, е проява на хумор или осмиване. Понятието „пародия“ по смисъла на тази разпоредба не е обусловено от изискванията пародията да притежава собствени оригинални характеристики — освен да показва съществени различия спрямо пародираното оригинално произведение — да може да бъде отнесена с основание към лице, различно от автора на оригиналното произведение, да е насочена към самото оригинално произведение или да съдържа позоваване на източника на пародираното произведение.
- 34 При това положение прилагането в конкретна ситуация на изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 трябва да зачита справедливия баланс между, от една страна, правата и интересите на лицата, посочени в членове 2 и 3 от Директивата, и от друга страна, свободата на изразяване на ползвателите на закриляно произведение, ползващи се от изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к).
- 35 Запитващата юрисдикция трябва да прецени, като вземе предвид всички обстоятелства по главното производство, дали прилагането на изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29, ако се допусне, че спорното изображение в главното производство отговаря на основните характеристики на пародията, съответства на този справедлив баланс.

По съдебните разноски

- 36 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) **Член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество трябва да се тълкува в смисъл, че понятието „пародия“, съдържащо се в тази разпоредба, е автономно понятие на правото на Съюза.**
- 2) **Член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че основните характеристики на пародията се състоят в това, че, от една страна, тя напомня за съществуващо произведение, като същевременно съществено се различава от него, и от друга страна, е проява на хумор или осмиване. Понятието „пародия“ по смисъла на тази разпоредба не е обусловено от изискванията пародията да притежава собствени оригинални характеристики — освен да показва съществени различия спрямо пародираното оригинално произведение — да може да бъде отнесена с**

основание към лице, различно от автора на оригиналното произведение, да е насочена към самото оригинално произведение или да съдържа позоваване на източника на пародираното произведение.

При това положение прилагането в конкретна ситуация на изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29 трябва да зачита справедливия баланс между, от една страна, правата и интересите на лицата, посочени в членове 2 и 3 от Директивата, и от друга страна, свободата на изразяване на ползвателите на закриляно произведение, ползващи се от изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к).

Запитващата юрисдикция трябва да прецени, като вземе предвид всички обстоятелства по главното производство, дали прилагането на изключението за пародията по смисъла на член 5, параграф 3, буква к) от Директива 2001/29, ако се допусне, че спорното изображение в главното производство отговаря на основните характеристики на пародията, съответства на този справедлив баланс.

Подписи